

in[+]frame

articles

Visions, Decoded

της Ορσαλίας-Ελένης Κασσαβέτη

Από την πρώτη στιγμή, η Νεωτερικότητα λειτούργησε σε μια οπτοκεντρική προοπτική και οι έννοιες, όπως «οπτική αντίληψη» και «οπτικότητα» άρχισαν να κατέχουν προνομιακή θέση στην ανάλυση του πολιτισμού, ιδιαίτερα κατά τον 20ο αιώνα: η πρώτη ως «φυσική λειτουργία» με κοινωνικές και ιστορικές διαστάσεις, και η δεύτερη, ως «κοινωνική διαδικασία» με τη συμμετοχή του «σώματος & ψυχής», έχουν από κοινού επιστήσσει την προσοχή τους στους τρόπους με τους οποίους βλέπουμε, κοιτάζουμε και παρακολουθούμε. Επιπλέον, προτείνουν με την επικουρία διαφόρων μέσων νέα πρότυπα για την κατανόηση εκείνου που υποτίθεται ότι είναι μια «αντίληψη της φύσης» ή μια «οπτική αναπαράσταση» ως οπτική κατασκευή. Αυτά τα μέσα ενδέχεται να ποικίλλουν: έργα τέχνης, κινηματογραφικές ταινίες, διαφημίσεις, ή η φωτογραφία βοηθούν στη διαμόρφωση των οπτικών χαρακτηριστικών του πολιτισμού μας - ειδικά, μέσω της ταχύτατης διάδοσης της επικοινωνίας, όπου οι συμβολικές μορφές αποκτούν νέους ορισμούς μέσα από τη διαδικασία της εμπορευματοποίησης και της μετάδοσης της των προϊόντων τους με μια ποικιλία διαφορετικών μορφών και οπτικοακουστικών μορφών και εννοιών που αφορούν στην αναπαράσταση.

Υπό ένα πρίσμα, η φωτογραφία αντιπροσωπεύει την αντιφατική διασταύρωση μεταξύ της πραγματικότητας και ρεαλισμού: από την πρώτη εμφάνισή της, οι φωτογράφοι επηρεάστηκαν από το ρεύμα του

πικτοριαλισμού κι οργάνωσαν μια σειρά από ονειρικούς θεατρικούς καμβάδες γεμάτους συμβολισμούς και χάρη, ενώ μερικές δεκαετίες αργότερα, ο Malinowski, ένας εξαιρετικός ανθρωπολόγος, αντιλήφθηκε την πολύτιμη χρήση της φωτογραφίας ως ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέσο για την εθνογραφική έρευνα. Καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, η φωτογραφία, μέσα από πολλές εκδοχές της σε διαφημίσεις, στον Τύπο, ως ιστορικό έκθεμα, ή, σε εκθέσεις, ανοίγει τον δρόμο για μια νέα κατανόηση του κόσμου που μας περιβάλλει. Είναι αλήθεια ότι θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι οι φωτογραφίες δεν είναι τίποτε άλλο παρά αρχεία εικόνων που προέρχονται από μια φωτογραφική μηχανή και λαμβάνουν μορφή μέσω μιας συγκεκριμένης χημικής διαδικασίας και, ασφαλώς, της εκτύπωσης. Ωστόσο, εκτός από τη δική τους ρητορική και τις αναπαραστάσεις τους, τα αρχεία είναι επίσης επιφορτισμένα με την ίδια την έννοια της προσωρινότητας και της αιτιώδους συνάφειας.

Όπως επισημαίνει ο Barthes, εκείνο που πραγματικά δίνει σκοπό στη φωτογραφία είναι η έννοια της «Αναφοράς» και όχι της «Επικοινωνίας ή της Τέχνης». Πρόκειται για μια αναφορά σε «κάτι-που-ήταν» ως μία υπέρθεση του παρόντος και του παρελθόντος. Και παρόλο που η φωτογραφία ακροβατεί σε διαφορετικούς τόπους, μας παρέχει πλούσια μία σειρά από συγκεκριμένες προτιμητέες «αναγνώσεις», τις οποίες καλούμαστε να αποκωδικοποιήσουμε. Αξιοποιώντας τις διακειμενικές διαστάσεις της μορφής και του περιεχομένου της, ανακαλύπτουμε τον τρόπο με τον οποίο μια φωτογραφία κατασκευάζεται μέσω μιας άρθρωσης των νοημάτων και των μεταξύ τους σχέσεων, μέσω των χρωμάτων και των σχημάτων, μέσω της αισθητικής και της ιδεολογίας.

Τελικά, δεν είναι μόνο αυτό που βλέπουμε σημαντικό, είναι και το τι είμαστε ικανοί ή τι επιτρέπεται τελικά να δούμε. Σ' αυτό το πνεύμα, η στήλη "Visions, Decoded" φιλοδοξεί να παρουσιάσει μερικές από τις τρέχουσες

τάσεις στη φωτογραφία, παρουσιάζοντας αντίστοιχους καλλιτέχνες και το έργο τους, όχι μόνο σε μια κριτική βάση, αλλά κυρίως με στόχο να αναδειχτεί το αισθητικό του πλαίσιο, αλλά και η συμφωνία τους ή όχι με τις σύγχρονες πτυχές αυτού που ονομάζουμε «οπτικότητα».

Αναφορές

J. B. Thompson, *Ideology and Modern Culture: Critical Social Theory in the Era of Mass Communication*, (Cambridge, Polity Press, 1990).

Hal Foster (ed.), *Vision & Visuality*, (Seattle, Bay Press, 1988).

Roland Barthes, *Camera Lucida*, (New York, Hill and Wang, 1981).

* * * * *



Η **Ορσαλία-Ελένη Κασσαβέτη** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1980. Σπούδασε ελληνική φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στις Πολιτισμικές Σπουδές στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ (ΕΚΠΑ). Στο ίδιο τμήμα εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στα επιστημονικά πεδία της Θεωρίας του Κινηματογράφου, της Κοινωνιολογίας και των Πολιτισμικών Σπουδών. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιστρέφονται γύρω από τη δημοφιλή κουλτούρα (κινηματογράφος / μουσική), την Οπτική

Εθνογραφία και τις Πολιτισμικές σπουδές. Υπήρξε μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου συνδίδασε το μάθημα «Κοινωνική Ιστορία των ΜΜΕ». Έχει πραγματοποιήσει διάφορες εισηγήσεις σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια και έχει γράψει άρθρα για τον κινηματογράφο και τα ΜΜΕ και μία μονογραφία για το βίντεο. Αυτή την περίοδο είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Πατρών, ενώ διδάσκει τα μαθήματα «Ανάλυση Λόγου και Εικόνας» και «Ελληνικό κινηματογράφο και πολιτισμό» στο πρόγραμμα διά βίου εκπαίδευσης «Κωστής Παλαμάς (ΕΚΠΑ).

in[+]frame